

Dager med historisk sus

Taler

Kjell Magne Bondevik

Dato

1 mai 2004

Sted

Gjennestad, Vestfold

1 Kjære alle sammen,

Vi er inne i dager med historisk sus.

5 I dag utvides EU med ti nye medlemsland.

Og denne uken feiret Sør-Afrika sitt 10-årsjubileum som demokrati, med like rettigheter for alle uavhengig av etnisk opprinnelse og hudfarge.

10 Jeg var med og feiret dette jubileet. Ingen kan feire som afrikanere. De synger og danser til sine naturlige rytmer. Og de har mye å feire. En fredelig overgang til demokrati og likeverd. 10 år i frihet.

15 Norge har hatt mer enn en finger med i spillet når det gjaldt avviklingen av apartheid. Og landet selv har klart overgangen fra et rasebasert mindretallsstyre til et demokrati på en beundringsverdig måte.

Nelson Mandela har sagt:

20 "Vil du ha fred med din fiende, må du arbeide sammen med ham, slik at han blir din partner."

Dette er en god illustrasjon på hvordan det nye, frie Sør-Afrika er blitt til. Det er samtidig en oppskrift på forsoning som også har gyldighet ut over Sør-Afrika.

25 Vi må legge til grunn en gjensidig aksept av andres menneskeverd: - Vi er alle likeverdige.

Norge og dagens Sør-Afrika deler grunnleggende politiske verdier. Begge land har en verdibasert utenrikspolitikk med vektlegging av rettferdighet, fred og

forsoning. Derfor er det viktig å konsolidere og styrke vårt utenrikspolitiske samarbeid. Dette var ett av temaene under mitt besøk der.

35 Som britisk parlamentsmedlem på slutten av 1700-tallet, hadde William Wilberforce et klart verdisyn: "Også en svart afrikaner er et likeverdig menneske."

40 Wilberforce viet sitt liv til kampen mot slaveriet. Dette ble ansett som en latterlig og håpløs kamp. Hvite europeere var ikke villig til å akseptere at afrikanerne, med en helt fremmed kultur og med et annerledes utseende, var like mye verdt som oss. Alle "visste" jo også at dette var helt umulig. Økonomien i kolonimakten hvilte på slaveriet.

45 Men Wilberforce ga seg ikke. Etter nesten 50 års kamp ble loven om opphevelse av slaveriet i det britiske imperium vedtatt av Underhuset i 1833. Wilberforce sto for et av de største vendepunktene i historien fordi han kjempet for det som var rett - uavhengig av om det var "realistisk" eller ikke. Hans standhaftighet i arbeidet for menneskers likeverd trenger vi også i dag.

50 I Sør-Afrika var det offisiell politikk fram til for ti år siden å benekte at en farget person av afrikansk opprinnelse og en hvit person av europeisk opprinnelse er likeverdige.

55 Norge engasjerte seg sterkt - for menneskeverdet og mot apartheid!

Det var vår plikt å arbeide for de verdier vi tror på og som vårt samfunn er tuftet på.

60 Det var ikke tilfeldig at kirken, både i Sør-Afrika og i Norge, spilte en sentral rolle i kampen mot apartheidregimet. Wilberforces engasjement sprang ut av en overbevisning om at slaveriet var i strid med Jesu lære.

65 Dette lå også til grunn for at mange kristne miljøer tok del i arbeidet mot apartheid. I Sør-Afrika, i de internasjonale kirkelige organisasjonene og i kirken her hjemme vokste det fram et engasjement som etter hvert førte til konkret handling. Kirkenes Verdensråd vedtok et program til bekjempelse av rasisme som også ga støtte til frigjøringsbevegelsens humanitære arbeid.

70 I Sør-Afrika ble Det sør-afrikanske kirkerådet, etter hvert under ledelse av biskop Desmond Tutu, den viktigste motstandsgruppen ved siden av fagbevegelsen.

På 1. mai er det også god grunn til å fremheve den norske fagbevegelsens arbeid
75 mot apartheid. Også deres innsats var motivert av grunnleggende verdier som springer ut av menneskeverdet, som likhetstanken og solidaritet. Fagbevegelsens innsats mot rasisme og for menneskeverdet var viktig, og er det fortsatt i dag.

Etniske og kulturelle forskjeller brukes fortsatt til å legitimere overgrep. Det ser
80 vi ikke minst i samfunn preget av konflikter. Men selv i fredelige europeiske land, som i Norge, ser vi at fremmedfrykt og fiendebilder lever videre.

Dette må vi bekjempe!

85 Vi må fortsette vårt internasjonale arbeid for menneskerettigheter, fred og forsoning.

Vi skal kjempe for de fattige og forfulgte!

90 Norges engasjement for fred og forsoning i konfliktfylte deler av verden har gitt positiv oppmerksomhet internasjonalt. Vi har kunnet trekke veksler på dette omdømmet. Vi har omdømme som en fredsnasjon.

Det er imidlertid ikke derfor vi engasjerer oss.

95 Vi engasjerer oss i vanskelige prosesser der utfallene er beheftet med betydelig usikkerhet og politisk risiko.

Vårt menneskesyn er drivkraften.

100

Våre verdier forplikter.

Vi kan ikke være nøytrale til undertrykkelse og lidelse.

105 For å si det med erkebiskop Desmond Tutu:

"Hvis du er nøytral i situasjoner hvor det er urettferdighet, har du valgt

overgriperens side."

110

Kjære alle sammen,

Vi står i dag overfor en historisk utvidelse av EU med ti nye land. Og det er mindre enn fem uker siden NATO ble utvidet med syv nye medlemsland.

115

Med dette tar EU steg i retning av å bli en organisasjon som ikke bare favner rike land i vest, men også store deler av øst- og sentral- Europa.

Men viktigst av alt, med 10 nye medlemsland - og et nærmere samarbeid med øvrige land i øst, herunder Russland - vil EU kunne bidra til å stabilisere en demokratisk kultur over hele Europa, og til å redusere store økonomiske og sosiale ujevnheter og skiller mellom øst og vest.

120

Det er i dag bare ruinene igjen av Berlinmuren og jernteppet som i over fire årtier delte Europa. Men i dag må vi være forsiktige så vi ikke lar nye skillelinjer mellom øst og vest - det være seg økonomiske, sosiale eller andre - får slå rot i ly av ruinene av Berlinmuren og det jernteppet som nå har smuldret bort.

125

Skal vi lykkes, må vi alle bidra. Dette er ikke en oppgave for EU alene.

130

Dette er bakgrunnen for at Norge har stilt store økonomiske bidrag til rådighet for en målrettet og mottakerstyrt satsning i Polen, Estland, Latvia, Litauen og de andre landene som fra i dag av blir innlemmet i EU og EØS-området.

135

Hvert eneste år - i de neste fem år - har vi forpliktet oss til å stille til rådighet mer enn 1,8 milliarder kroner til et bredt og omfattende prosjekt- og programsamarbeid med de nye EU-land og partnerland i EØS.

Med disse bidragene vil de nye tiltredelseslandene -- i samarbeid med oss, men også andre land og institusjoner -- kunne igangsette en rekke sårt tiltrengte prosjekter og initiativ innen blant annet miljø-, helse-, utdanning-, kultur- og justissektorene.

140

Med disse bidragene vil også Norge gi vesentlige bidrag til økonomisk og sosial utjevning i Europa. Per innbygger vil det - med unntak av Luxembourg - ikke være et eneste annet EU eller EFTA-land som bidrar mer til de ti nye

145

tiltredelseslandene!

150 1. mai handler om solidaritet - og ikke minst internasjonal solidaritet.

Nå ved utvidelsen vil det også komme arbeidskraft fra de fattigere land i Europa til Norge. Denne utviklingen er en konsekvens av det indre marked i EØS, som vi nyter godt av, og som derfor er ønsket. Samtidig kan denne utvidelsen østover
155 i en overgangsfase føre til en del problemer og utfordringer. Det må vi være forberedt på. Derfor - og fordi andre land gjorde det - har også vi vedtatt overgangsordninger i forbindelse med den nye situasjonen. Men summa summarum er denne ordningen positiv, ikke minst for de fattigere land i Europa.

160 Våre nye bidrag til økonomisk og sosial utjevning i Europa er en solidaritetshandling og en konkret håndsrekning i kampen mot nye sosiale og økonomiske skillelinjer i Europa!

165 Fra i dag av står vi overfor et nytt EU, og et nytt Europa. Norge har greid seg godt med EØS-avtalen. KrF har da også et program med ja til EØS, nei til EU-medlemskap. Det samme sier flertallet i programkomiteen i utkastet til nytt program for neste stortingsperiode, som skal behandles på landsmøtet her i Vestfold (Tønsberg) om ett år.

170 I debatten fremover må vi ta utgangspunkt i EU anno 2004, ikke 1994. EU er ikke lenger en vest-europeisk organisasjon for rike land, men mer all-europeisk og med medlemsland med svakere økonomi. De ønsker Norge med. Men er de fattigste land i andre verdensdeler tjent med at Norges innflytelse i EU blir
175 større, mens vår handlefrihet i andre internasjonale organer blir mindre?

Og hva med landbruket og fiskeriene i et nytt EU? Slike og andre spørsmål må vi åpent drøfte. Vi har ingen stor hast. Mye er nemlig uklart ved det nye EU. Hva blir erfaringene med utvidelsen, særlig for de mindre land? Hvordan vil den
180 nye konstitusjonen se ut, og hva hvis Storbritannia eller andre sier nei?

Jeg tror mange ønsker en rolig og nyansert debatt om disse spørsmål. La oss ta oss tid til det, vise respekt for hverandre, og ikke bare straks gå ned i gamle skyttergraver og havne i svart-hvitt-tenkning.

185

Internasjonal solidaritet dreier seg ikke bare om Europa. I andre land foregår brutale brudd på menneskerettighetene.

190 Jeg har vært engasjert i konflikten i Burma i flere år. I mange år ledet jeg et internasjonalt nettverk av politikere som arbeider for demokrati i Burma. Også som statsminister har jeg fulgt opp dette engasjementet. Jeg har jevnlig drøftinger med sentrale personer om hvordan vi best kan bidra til forsoning og demokrati i Burma.

195

Militærregimet i Burma har varslet at de vil innkalle til en grunnlovsgivende forsamling nå i mai, med bred deltakelse av politiske partier og etniske grupper. Vi vil som før oppmuntre til og støtte opp om positive tiltak, men vi vil også stille krav. Det er viktig at militærregimet arbeider videre i retning av nasjonal
200 forsoning, men skal dette bli en reell prosess må de etniske gruppene i landet og Aung San Suu Kyis parti få anledning til å delta på fritt grunnlag.

Jeg møtte Aun Sang Sui Kyi i 1997. Det gjorde et sterkt inntrykk. Hun har ført en utrettelig kamp for rettferdighet og demokrati i Burma. Hun har vist et mot
205 og en utholdenhet som er intet mindre enn imponerende.

Aung San Suu Kyi har nå sittet i husarrest i snart ett år. Om hun blir løslatt vil være et skritt i riktig retning for forsoning og demokrati i Burma. En løslatelse er også viktig for å mobilisere ytterligere internasjonal innsats for å stimulere til
210 nasjonal forsoning og demokrati.

Jeg håper på, og vil fortsatt arbeide for, demokrati og menneskeretter - også i Burma.

215 Regjeringen la i går fram Stortingsmeldingen om utviklingspolitikken.

Vi lever i et samfunn hvor de fleste har høy velstand.

Men i vår verden er ennå mye ugjort - alt for mye er ugjort for de mange som
220 lever utenfor velstanden.

En av fjorårets norske filmer bar navnet "Folk flest bor i Kina". En annen - og dessverre like så riktig påstand er at Folk flest er fattige. Det er ikke slik at kampen for menneskerettighetene er vunnet - det er ikke slik at kampen mot

sulten er vunnet - det er ikke slik at kampen mot fattigdom er vunnet. Tvert i mot - sannheten er at over 1 milliard mennesker i vår lille verden lever i ekstrem fattigdom. For over 1 milliard medmennesker er 1. mai bare en helt vanlig dag i et liv preget av sult. Et liv der barn dør av sykdommer det finnes enkle kurer for
230 - men hvor et besøk til lege er en ufattbar luksus. Et liv der barna ikke går på skole og får kunnskap som bidrar til å bringe neste generasjon i ly for massesykdommene og for fattigdommen.

Dette er ikke akseptabelt i en verden med så store ressurser som vår. Det er ikke
235 akseptabelt når vi har teknologi og kunnskap til å gjøre noe med det.

Å få slutt på fattigdommen og sulten er vår tids viktigste kamp.

Dette er den kampen våre barnebarns barn skal lese om i historiebøkene som en
240 kamp som ble kjempet - en kamp som ble vunnet!

Vi vil i årene som kommer konsentrere en større del av innsatsen på å bistå de land som ligger etter i arbeidet for å nå FNs tusenårsmål. Og vi vil bli enda mer effektive og målrettede gjennom å konsentrere innsatsen om færre sektorer i
245 hvert samarbeidsland.

Vi vil stille krav til mottakerlandene. De må vise at de arbeider for et godt styresett, for demokrati, for vern av menneskerettighetene.

250 I fjor trappet vi ned bistanden til Zimbabwe på grunn av utviklingen der. På Madagaskar viste de nye makthaverne vilje til bedring. Vi tok dem på alvor. Vi gjorde Madagaskar til samarbeidsland for å støtte opp om regjeringens eget arbeid for å redusere fattigdommen, deres innsats for godt styresett og konsolidering av demokratiet.

255 Jeg vil også nevne Afghanistan, hvor befolkningen har gjennomlevd uendelige lidelser gjennom flere tiår. De har nå fått en ny sjanse. Gjennom vårt engasjement vil vi bidra til at denne sjansen gripes.

260 Vi skal bli mer effektive og målrettede. Vi skal få mer ut av hver bistandskrone. Vårt kristne verdigrunnlag - med menneskeverd og nestekjærighet som grunnverdier forplikter oss til felles kamp mot fattigdom.

265 Kampen mot fattigdom må også føres i vårt eget velferdssamfunn.
Samarbeidsregjeringen er den første regjering som har lagt fram en
handlingsplan mot fattigdom i Norge.

Vi har løftet nivået på målrettede tiltak for svakstilte med nesten 1 milliard
270 kroner. Vi vil neste år fortsette opptrappingen utover dette. Dette er viktig for
KrF!

Vi skal tydeligere stå på de minste, fattigste og sykeste side.

275 I dette ligger det ikke at vi skal trå til med store bevilgninger hver gang en ny
gruppe står fram som offer i mediene. Nei, en tydeligere sosial profil krever at vi
fokuserer satsingen på de som virkelig trenger det. De som ikke har sterke
pressgrupper i ryggen. Vi må ha målrettede velferdsordninger som når de som
sitter nederst ved bordet i vårt eget land.

280 En slik gruppe er rusmisbrukerne. Det er få som så gjennomgående har blitt
tilsidesatt og oversett i det norske samfunn som nettopp disse.

En annen gruppe er de som sliter med psykiske sykdommer. Oppfølging og
285 gjennomføring av opptrappingsplanen er helt sentral for KrF i tiden framover.

En hovedstrategi i regjeringens kamp mot fattigdom og sosial nød, må være å gi
hjelp til selvhjelp. Vi må unngå støtteordninger som passiviserer og setter folk i
varig avhengighet til det offentlige. Vi må gi hjelp til å stå på egne ben. Da er
290 arbeid det viktigste stikkordet. Vi må bruke de virkemidler vi har for å få folk i
arbeid på kort sikt, samtidig som vi fortsetter å bedre rammebetingelsene og
ønsker også å hegne om det frivillige arbeid.

Regjeringen har besluttet at Kultur- og kirkedepartementet (KKD) fra 1. januar
295 2005 skal samordne statens politikk overfor frivillig sektor. Formålet er å legge
forholdene bedre til rette for frivillig virksomhet i samfunnet. Statlige tilskudd
til frivillige organisasjoner skal likevel fortsatt være et ansvar for det enkelte
departement.

300 Dette er et signal om ytterligere oppvurdering av frivillige organisasjoners
arbeid.

305 Vi ønsker å slippe de frivillige organisasjonene mer fri. Staten skal i mindre grad styre organisasjonenes virksomhet. Skjemaveldet skal reduseres.

Vi vil legge til rette for ildsjelene!

310 I en sosialdemokratisk sammenheng er frivillige organisasjoner gjerne brukt til å oppfylle statlige mål. Vi ønsker å vri støtten bort fra prosjektstøtte og mer over til generell driftsstøtte til organisasjonene. Kort og godt er vårt ønske at den frivillige virksomhet skal blomstre. Uten deres arbeid ville vårt samfunn vært et kaldere samfunn.

315 Regjeringen ønsket å gi et håndslag til frivilligheten og til våre mest utslåtte da vi for noen uker siden lot Ludvig Karlsens begravelse skje på Statens bekostning. Det er uvanlig at en tidligere kriminell og rusmisbruker får Kongens fortjenestemedalje i gull og begravelse på Statens bekostning. Men så var jo også Ludvig Karlsen et uvanlig menneske.

320

Jeg har fått være med på sterke møter med flere av dem som har fått hjelp og et nytt liv gjennom det uegennyttige arbeid som er drevet av Evangeliesenteret. Det f.eks. å oppleve flere av disse komme til andakter i Stortinget, og fremføre sine vitnesbyrd om Jesus og sitt nye liv, beveget mange av oss. Vi så det strålte ut
325 av ansiktene som var sterkt preget av et hardt liv under rusgiftenes herjinger.

Kjære alle sammen,

330 KrF skal ikke bare være et parti som vil fordele godene, vi skal også være med og skape dem!

Fornyelse, næringsutvikling og innovasjon er viktig for bosetting og tjenester i distriktene. Det er viktig for å motvirke arbeidsledighet. Vi må finne tilbake til ånden fra Hans Nielsen Hauge, som bidro så sterkt til å bygge vårt folks ryggrad
335 både åndelig og materielt. Dette er mye av grunnlaget for den tjeneste vi ønsker å stå i for de svakeste og fattigste.

For kort tid siden hadde vi høy rente og kronekurs. Det ga noen og enhver av oss hodepine. Jeg kom i prat med en bekymret økonom om dette.

340

- Hvordan går det egentlig med nattesøvnen, spurte jeg. - Jo, jeg sover som et

345 barn, sa økonomen. Jeg stusset litt på dette svaret. Som et barn? Økonomen
måtte forklare: - Jo, jeg sover to timer, våkner opp og skriker en halvtime, sover
tre timer, våkner opp, gråter, osv...

Jeg regner med at vedkommende sover bedre nå, ett år senere.

350 Rentene er jo nå historisk lave, og selv om kronekursen har styrket seg i det siste,
er den fortsatt lavere enn de høye nivåer vi hadde i fjor.

355 Dette er ingen tilfældighet, men resultat av hardt arbeid fra Regjeringens side. Vi
har møtt mye motbør for våre stramme budsjetter. Men nå lysner det i norsk
økonomi. Statistisk Sentralbyrås regner med at eksporten vil øke,
arbeidsledigheten falle og renten fortsatt vil holde seg lav.

Undersøkelser i februar viser at næringslivet i 13 fylker har økt sin eksport det
siste året.

360 Dette er bra!

Kampen mot arbeidsløsheten er en hovedsak for Regjeringen.

365 Arbeidsledigheten var 4,7 prosent i fjor sommer, men faller nå gradvis. Og
ledigheten vil bli lavere i år enn det vi anslo i fjor høst. Det går altså i riktig
retning - raskere enn anslått! Men vi vil videre!

Vi får daglig meldinger fra næringslivet om økt optimisme.

370 Vi har bidratt til å bedre konkurranseevnen og trygge arbeidsplasser i
konkurranseutsatt sektor. Jeg håper vi kan fortsette dette arbeidet gjennom
lønnsoppgjøret slik at de gode resultater når det gjelder kronekurs og rente ikke
settes over styr. Det samme ansvaret påhviler også Regjeringen og Stortinget
under budsjettbehandlingen.

375

Kamp mot arbeidsledighet er en kamp for likeverd og menneskeverd.

Vårt land er rikt på materielle goder.

380 Likevel står vi overfor flere uløste problemer.

Vi vet at de største problemene ikke først og fremst dreier seg om penger. Familieoppløsning, diskriminering, ensomhet, psykiske problemer,
385 rusavhengighet, omsorgssvikt som rir vårt samfunn bunner ikke i pengemangel. Det stikker dypere. Det bunner i verdier og holdninger. Hvordan vi lever sammen og tar oss av hverandre.

Skal vi kjempe mot fattigdom, er det et ambisiøst prosjekt. For fattigdom
390 handler ikke bare om å mangle materielle goder. Det handler også om det ikke-materielle, om å mangle livsglede og mening.

"Fattig er den som teller sine penger", skrev Arnulf Øverland.

395 Norge er for tredje år på rad blitt kåret av FNs utviklingsprogram til verdens beste land å bo i. Undersøkelsen er basert på forventet levealder, gjennomsnittlig inntekt og graden av skolegang. Selvsagt skal vi være stolte av slike undersøkelser. Men jeg tror ikke de forteller hele sannheten om rikdom og fattigdom. Vi kan, midt i et velferdssamfunn, oppleve en kulturell og
400 menneskelig fattigdom.

Kampen mot fattigdom må også være en kamp for mening og omsorg.

Det fremste kjennetegn på et rikt fellesskap er ikke at det har mye penger. De
405 kjennetegn vi skal strebe etter, er rett bruk av våre materielle rikdommer, i et kulturelt og åndelig rikt samfunn. Der skal mennesker føle at det er bruk for dem, at det betyr noe hva de gjør og hvem de er.

Skal vi forebygge vårt samfunns virkelige tragedier, rusmisbruk, ensomhet og
410 vold, holder det ikke alene å være verdens rikeste land i inntekt og levealder.

Vi må snarere bli verdens rikeste land i omsorg, omtanke og ekte livsglede.

Derfor er KrFs familiepolitikk så viktig. Vi kommer ikke utenom at en av
415 samfunnets grunnleggende enheter er familien. Prinsippene i vår politikk er at

barnas beste skal stå i sentrum foreldrene - ikke staten - har hovedansvaret for barna familiene må gis en reell valgfrihet når det gjelder omsorgsform. Vi tar avstand fra all ensretting.

Man skaper ikke et godt samfunn med lover og regler alene. Skal lovene og reglene fylle sin funksjon, må de være rotfestet i et samfunn preget av gode verdier og omsorgsfulle holdninger.

425

Her har vi alle en rolle å spille. Og vi har en vei å gå. Den veien må vi gå sammen.

Da Kristelig Folkeparti ble startet for 70 år siden, representerte det et verdiopprør i et materialistisk samfunn. Det gjør vi fortsatt.

430

Da Kristelig Folkeparti fikk opprettet en verdikommisjon, var det for å få i gang en offentlig debatt om hvilke verdier vi vil bygge på.

435

For noen år siden var det bare KrF av de politiske partiene som snakket om verdier. Nå gjør alle det.

Vårt prosjekt har også vakt interesse internasjonalt. I Latin-Amerika har man i regi av Den interamerikanske utviklingsbank satt i gang et prosjekt som dreier seg om grunnleggende verdier, etikk og utvikling. Prosjektet er inspirert av den norske Verdikommisjonen.

440

Den hollandske statsministeren har satt i gang en prosess i sitt land også som dreier seg om det samme.

445

Det er inspirerende å se hvordan verdiprosjektene smitter!

Vår tenkning er basert på det kristne menneskesynet. Det bringer med seg et prinsipielt syn på menneskeverdet:

450

Vi er alle skapt av Gud.

Alle mennesker har samme verdi.

455

En slik menneskeverdstenkning er langt fra selvsagt.

Historien er full av eksempler på fornedrelse av menneskeverdet. Folkemord. Slaveri. Tortur. Rasediskriminering. Etnisk undertrykkelse.

460

Det har stått kamp om menneskesynet og menneskeverdet. Den kampen er ikke over.

465

Menneskeverd, nestekjærlighet og forvalteransvar. Tre grunnsteiner i kristen etikk. De er umistelige byggesteiner i arbeidet for det gode samfunn.

Disse grunnverdiene skal KrF fortsatt kjempe for.

Lykke til!

470

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

1. mai-tale, KrF, Medmenneskelighet, Nestekjærlighet, Utenriks, Utenrikspolitikk, Utvikling

475

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/dager-med-historisk-sus>

480

485

490

495